Maahanmuuttovirasto
Migrationsverket
Finnish Immigration Service

Lausunto

08.11.2024

MIG-2432572
00.03.00
MIGDno-2024-3143

Eduskunta,
työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kokous 13.11.2024, klo 11:30

Maahanmuuttoviraston lausunto asiassa 179/2024 vp

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi hallituksen esityksestä, jolla muun muassa säädettäisiin määräaika, jonka kuluessa työperusteista oleskelulupaa ei saisi peruuttaa työttömyyden vuoksi, työnantajalle säädettäisiin velvollisuus ilmoittaa työsuhteen loppumisesta ja työntekijän oleskelulupaan liittyvä työnteko-oikeus laajennettaisiin koskemaan niin sanottuja työvoimapula-aloja.

Virastoa on kuultu jo esitystä valmisteltaessa. Tässä vaiheessa virasto nostaa esiin vielä seuraavat viraston voimavarojen riittävyyttä, toimeentuloedellytystä sekä työnteko-oikeuden laajentamista koskevat havaintonsa.

Työnantajan ilmoitusvelvollisuudesta, valvonnasta ja viraston voimavaroista

Maahanmuuttoviraston tehtäviin vaikuttaisi varsinkin työnantajalle säädettävä ilmoitusvelvollisuus, sillä ilmoitus antaisi herätteen viraston jatkotoimille. Nykyisin virasto saa tietoja työsuhteen päättymisestä vain satunnaisesti. Kun ilmoitus tehtäisiin jatkossa säännönmukaisesti, se lisäisi myös tarvetta viraston toimille maassa oleskelun edellytysten tarkistamiseksi. Oletettavasti se lisäisi myös varsinaisten oleskeluluvan peruuttamisasioiden sekä niihin liittyvien maasta poistamisasioiden määrää.

Virasto kehittää samanaikaisesti tästä esityksestä riippumatta oleskelulupien jälkivalvontaa. Sen ja nyt esitetyn lakimuutoksen yhteisvaikutus viraston työmäärään voisi olla merkittävä. Vaikutusta on kuitenkin mahdotonta ennakoida tarkkaan. Esityksen vaikutusarvionkin (s. 24) vaihteluväli on suuri ja työmäärän lisäys tarkentuisi vasta lain tultua voimaan.

Virasto arvioi, ettei se voisi hoitaa valvontaa ja sen tuloksena käynnistettäviä luvan peruuttamisasioita kokonaan olemassa olevilla voimavaroillaan. Virasto kehittää automaatiota mutta ainakin alkuvaiheessa automaatio lähinnä keräisi herätteitä mahdollisten oleskeluluvan peruuttamisasioiden käynnistämiseen. Varsinainen peruuttamisasian käsittely tapahtuu pääosin käsin ja on aikaa vievää asiakkaan kokonaistilanteen selvittämistä.

Todennäköisesti viraston voimavaroja sitoisi myös työsuhteen päättymistä koskevien paperilla tehtävien ilmoitusten käsittely. Kaikki työnantajat eivät vahvasta tavoitteesta huolimatta kuitenkaan asioisi sähköisesti. On oletettavaa, että ilmoituksia tehtäisiin myös puutteellisina, jolloin ilmoituksen

www.migri.fi

PL 10
00086 Maahanmuuttovirasto
puh. 0295 430 431
faksi 0295 411 720

PB 10
00086 Migrationsverket
tfn 0295 430 431
fax 0295 411 720

PO Box 10
FI-00086 Maahanmuuttovirasto
tel. +358 295 430 431
fax +358 295 411 720

yhdistäminen oikeaan oleskeluluvan haltijaan vaatisi käsin tehtävää selvittämistä.

Lain esitettynä voimaantuloaikana vuonna 2025 Maahanmuuttoviraston toimintamenoihin kohdistuu huomattava budjettileikkaus, noin 13 %. Se hankaloittaa sekä viraston lisääntyvän työmäärän että sen nykyistenkin tehtävien asianmukaista hoitamista.

Toimeentuloedellytyksestä ja luvan peruuttamisesta

Maahanmuuttovirasto näkee mahdollisia haasteita toimeentuloedellytyksen soveltamisessa esitetyn 58 a §:n 3 ja 4 momentin osalta. Toimeentulon olisi 3 momentin mukaan oltava turvattu 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa, eli aina ns. suoja-ajan kuluessa. Kuitenkin 4 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta pyytää ulkomaalaiselta selvitystä toimeentulosta vain 1 momentin 3 kohdan tarkoittamissa tilanteissa. Selvitystä voisi siis pyytää vain ulkomaalaiselta, jolle on myönnetty oleskelulupa muuta kuin 2 kohdassa tarkoitettua työtä varten, ja lupa olisi ollut voimassa vähintään kaksi vuotta.

Perustelujen mukaan (s. 15 ja 35) taustalla olisi ns. yhdistelmälupadirektiivin 11 artiklan 4 kohta. 58 a §:n 3 ja 4 momenttien muodostama kokonaisuus näyttää kuitenkin epäjohdonmukaiselta, kun toimeentuloedellytystä olisi sovellettava aina suoja-ajan kuluessa, mutta toimeentulosta saisi pyytää selvitystä vain rajoitetuissa tilanteissa. Tämä herättää kysymyksen, olisiko muissa tapauksissa oleskeluluvan peruttaminen puutteellisen toimeentulon vuoksi käytännössä mahdollista, jos toimeentulon selvittämistä olisi rajoitettu.

Jatkolupaharkinnan osalta virasto kiinnitti huomionsa myös 58 a §:n toimeentuloedellytystä koskevien kirjausten ja työntekijän oleskelulupaan mahdollisesti säädettävän erillisen palkkarajan (HE 68/2024 vp) suhteeseen. Nyt esitetyn 58 a §:n 3 momentin sanamuodon mukaan ulkomaalaisen toimeentulon pitäisi olla turvattu ulkomaalaislain 39 §:n eli yleisen toimeentuloedellytyksen mukaisesti. 58 a §:n 3 momentin perustelujen (s. 44) mukaan " - - *jatkolupaharkinnassa, jolloin toimeentulotasoa arvioidaan takautuvasti, ei myöskään vaadittaisi, että erillinen palkkaraja on täytetty kuukausittain edellisen oleskeluluvan voimassaolon aikana siltä osin kuin henkilö on ollut työttömänä enintään pykälän 1 momentin mukaisen ajanjakson*".

58 a §:n 3 momentin ja sen perustelujen osalta olisi hyvä vielä varmistua, että se muodostaa ehjän kokonaisuuden mahdollisesti säädettävän erillisen palkkarajan kanssa. Samoin olisi hyvä varmistaa, että kirjaus 3 momentin perusteluissa olisi riittävä oikeusperusta poiketa jatkolupaharkinnassa myös erillisen palkkarajan soveltamisesta, vaikka lainkohdan sanamuoto koskisi vain toimeentuloedellytystä, ei erillistä palkkarajaa.

Laajennetun työnteko-oikeuden merkitsemisestä ja valvonnasta

Työnteko-oikeuden laajuuden osalta on tärkeää, että oleskeluluvan haltijalla, hänen työnantajallaan sekä viranomaisilla on selkeä ja ajantasainen tieto sallituista ammattialoista. Esityksen mukaisen laajennetun työnteko-oikeuden sisältämiä aloja ei käytännössä voisi tyhjentävästi luetella oleskelulupakortissa eikä päätösasiakirjassa. Todennäköisesti oikeus olisi merkittävä

oleskelulupakorttiin säädösviittauksen muodossa ja varsinaiset ammattialat olisi selvitettävä muusta lähteestä. Tämä tiedon pitäisi olla saavutettavaa kaikille osapuolille.

Laajennettu työnteko-oikeus voisi tuoda uusia haasteita myös ulkomaisen työvoiman valvontaan. Työvoimapula-alojen listaukseen mahdollisesti tehtävät muutokset voisivat vaikeuttaa valvontaa varsinkin pidempikestoisten työntekijän oleskelupien kohdalla. Esitetyn 81 c §:n 2 momentin mukaan " - - *oikeus työntekoon säilyy sen työsuhteen loppuun, joka on alkanut mainitun pykälän nojalla annetun asetuksen ollessa voimassa, vaikka asetusta muutettaisiin tai se kumottaisiin*". Käytännössä tuo tarkoittaisi, että työnteko-oikeutta selvitettäessä olisi huomioitava kyseisen oleskeluluvan myöntämisajankohta, työsuhteen alkamisajankohta sekä mahdollisen aiemman listauksen mukaan tuolloin sallitut ammattialat. Työntekoa olisi siis peilattava sekä voimassa olevaan että mahdollisesti aiempiinkin asetuksiin.

Ylijohtaja Ilkka Haahtela

Johtava asiantuntija Janne Kinnunen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Maahanmuuttovirasto 08.11.2024 klo 15:14. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.